

Sallai János – Androvicz Gábor¹

Laky Imre, a magyar rendőri szakoktatás úttörője

Kedves Zsolt!

Engedd meg, hogy életutad előtt egy olyan ember életútjával tisztelegjünk doktorandusz kollégámmal, aki a 20. század első évtizedeiben rendőrtisztként, szerkesztőként kiemelkedő teljesítményt nyújtott a rendészeti szakirodalom bővítése terén, és Hozzád hasonlóan „a közrend számára nemzedékeket nevelt fel komoly tudományokban és férfias erényekben”.² Laky Imre eseményekben bővelkedő (írói, újságírói tevékenysége, I. világháborúban, hadifogságban eltöltött évei, könyvei) életútja és a rendőrképzésben végzett munkája mind-mind például szolgálhat az utókor számára. Mindezek bemutatására csak a terjedelmi korlátok szabtak határt. Seneca szerint „semmilyen szél nem kedvező annak, aki nem tudja, milyen kikötőbe tart”. Szerintünk Te nagyon jól tudod, hogy merre tartasz, ezért jó szelet és jó egészséget kívánunk hozzá!

A 17. században címeres nemeslevelet kapott³ Laky család alistáli ágából származó Laky Imre 1865. december 5-én született Debrecenben, idősebb Laky Imre városi törvényszéki bíró és Aranyi Krisztina legkisebb, hetedik gyermekeként. Középiskolai tanulmányait előbb a debreceni, majd a budapesti IV. kerületi (belvárosi) községi főreáliskolában végezte. 1884-től a Budapesti Tudományegyetem bölcséleti-filozófiai fakultásának hallgatója volt, és tanári pályára készült.⁴ 1886-ban visszaköltözött szülővárosába, ahol két évig a *Debreczeni Ellenőr* belső munkatársaként vezette a lap színházi, szépirodalmi, társadalmi és közgazdasági rovatát. Tárcacikkei és egyéb hírlapi közlései a *Debreczeni Ellenőr* mellett a *Debreczeni Hírlapban*, a *Debreczen-Nagyvárad*i Értesítőben, a *Debreczenben*, a *Magyar Nők Lapjában* és az *Aurorában* jelentek meg, részben „Alexis”, illetve „L. I.” aláírással.⁵ Szintén

¹ Sallai János: rendőr ezredes; tanszékvezető egyetemi tanár, Nemzeti Közszerzői Egyetem Rendészettudományi Kar Rendészettelméleti- és történeti Tanszék. Kapcsolat: sallai.janos@uni-nke.hu. Androvicz Gábor: PhD-hallgató, Nemzeti Közszerzői Egyetem Rendészettudományi Doktori Iskola. Kapcsolat: androviczgabor@gmail.com.

² Laky Imre búcsúztatása a rendőrfőparancsnokságon. *A rend*, 6. (1926), 51. 3.

³ Kempelen Béla (szerk.): *Magyar nemesi almanach*. Budapest, Pátria, 1910. 80.

⁴ Meghalt Laky Imre ny. rendőrfőparancsnok. *Rendőr*, 4. (1930), 12. 238.

⁵ Szinyei József: *Magyar írók élete és munkái. VII. kötet*. Budapest, Hornyánszky Viktor, 1900. 674.

szülővárosában jelent meg 1887-ben első kötete, a rajzokat és elbeszéléseket tartalmazó *A világ zajából*.⁶ Ugyanebben az évben vonult be egyéves önkéntes szolgálatra a debreceni 37. császári és királyi gyalogezredbe, ahol annyira megszerette a katonaeletet, hogy végül tiszti pályára lépett. Hosszabb ideig szolgált a Monarchia hadserege által megszállt Boszniában. Az okkupált tartományokról írt *Boszniából* és *Boszniai tárcalevelek* című cikksorozata 1894–1895 folyamán jelent meg, később – már rendőri szolgálata alatt – pedig könyvet is írt itteni katonáskodásáról.⁷

1898 októberében Laky Imre mint a közös hadsereg tartalékos főhadnagya felvételt nyert a budapesti államrendőrséghez, ahová a belügyminiszter fizetés nélküli rendőrfelügyelővé nevezte ki (a végrehajtó rendőrség irányításáért felelős felügyelői karba történő bekerülés elsődleges feltétele volt a katonatiszti rang elérése).⁸ Állásba kerülése után egy hónappal eljegyezte Vaisz Krisztinát (az újságok híradásában: Vaiss Jenny, korábban Vajda Mórné).⁹ Laky Imre kezdetben a VIII., majd a IV. kerületi osztályparancsnokságon teljesített szolgálatot. Az újságok lapjain nevével találkozhatunk a különböző tüntetések, felvonulások megfékezésére kiküldött rendőri-karhatalmi csapatok élén, szolgálaton kívül pedig az *Auróra* irodalmi és művészeti kör főtítkáraként különböző kulturális rendezvények, felolvasóestek szervezésében vett aktívan részt.

Laky Imre első rendőri szakkönyvét tulajdonképpen személyes kényszere szülte. Visszaemlékezése szerint az 1890-es években a rendőrség főparancsnoka csupán néhány hetet engedélyezett az új felügyelők kiképzésére:

„Mikoron Tóth János [az akkori oktató felügyelő – A. G.] iskolájába mint újonnan kinevezett felügyelő bekerültem, a napiparancsok nagy garmadját évekre visszamenőleg élem rakta azzal: »Ha ezeket áttanulmányoztad, akkor mindent tudsz, amit új állásodban tudni kell.« Vettem egy nagy regiszteres könyvet s a parancsokat sorra tanulmányozva, amit bennük megjegyzendőnek találtam, a megfelelő betű alatt beveztem a regiszterembe.”¹⁰

Az ismert rendőri szakíró, Rédey Miklós¹¹ kerületi kapitány társszerzőségével kétéves közös munkájuk eredményeként született meg ezekből a feljegyzésekből a *Rendőrségi Lexicon* című hiánypótló segédlet. Az 1903-ban kiadott zsebkönyv-

⁶ Laky Imre: *A világ zajából. Rajzok, elbeszélések*. Debreczen, Debreczeni Ellenőr, 1887.

⁷ Laky Imre: *Bakák Boszniában és egyéb történetek*. Budapest, Pátria, 1901; Laky Imre: *Novibazár. Szandzsák-Plevlje – Rajzok, elbeszélések és útleírások Törökország novibazári szandzsákjából az okkupációtól az annekszióig terjedő időből*. Budapest, Pátria, 1912.

⁸ Hivatalos rész. *Budapesti Közlöny*, 32. (1898), 234. 1.

⁹ Kempelen (1910): i. m. 80; Házasság. *Budapesti Napló*, 3. (1898), 316. 6.

¹⁰ Laky Imre: *Rendőrökről rendőröknek. Laky Imre emlékkönyve*. Budapest, Ráth Mór, 1926. 71.

¹¹ Rédey Miklós szakirodalmi tevékenységéről bővebben lásd Sallai János: Réde(i)y (Rohrbacher) Miklós rendőrtudós élete, munkássága. In Finszter Géza – Korinek László – Végh Zsuzsanna (szerk.): *Ünnepi kötet a 70 éves Dános Valér tiszteletére*. Budapest, BM, 2018. 107–114.

alakú, 552 oldalnyi terjedelmű lexikon betűrendben tartalmazta mindazokat az évek során felhalmozódott törvényeket, miniszteri és főkapitányi rendeleteket, szabályrendeleteket, amelyek rendőri intézkedéseket foglaltak magukban vagy a rendőri szervezetre és szolgálatra vonatkoztak. A különböző kihágásfajták átláthatatlan mennyisége miatt a jogszabályok közötti eligazodás még azok számára is nehézkes volt, akik mindennap foglalkoztak ezekkel, akik pedig el akarták kerülni ezeket a kihágásokat, szinte lehetetlen volt maguktól kideríteni, mi van megengedve, mi tilos, vagy például üzletük és háztulajdonuk kezelésénél milyen külön köteleességeket ír elő számukra a törvény. A rendőri ügykörökről gyors tájékoztatást nyújtó, betűrendbe szedett útmutató a napilapok beszámolóí szerint mindenhol kedvező fogadtatásban részesült:

„Rendőr, csendőr, ügyvéd és laikus, kereskedő, vendéglős, háziúr stb. egyformán nagy hasznát veheti. A könyvnek óriási anyagával az a hivatása, hogy a nagyközönségnek, amely jórészt gyámolatlanul, sőt nem egyszer ellenséges indulattal áll a rendőrségi intézkedések, törvények labirintusa előtt, világos, egyszerű nyelven beszélő útbaigazítója legyen ügyes-bajos dolgaiban. Fölvilágosítást ad tömérdek olyan jogról és kedvezményről is, amelyről kevés embernek van tudomása, s amelynek nem tudásért sokszor drágán fizet.”¹²

A szerzőpáros később folytatta a közös munkát, és 1909-ben az időközben megalkotott jogszabályokkal kibővítve, ezáltal lényegesen terjedelmesebb és nagyobb formátumú kiadásban, 1240 oldalon adták ki a lexikon újabb változatát, amely már a *Közrendészeti és büntetőjogi tudnivalók betűrendes kézikönyve* alcímet viselte. Munkáik nagyságát szemlélteti, hogy 110 évig nem került hasonló lexikon forgalomba, továbbá hogy egyes rendészeti témakörök tekintetében ma is iránymutatóul szolgálnak az általuk megfogalmazott címszavak.

1905 májusában Laky Imrét áthelyezték a Mosonyi utcai laktanyába az oktatói feladatok ellátására.¹³ A rendőrfelügyelő bizonyos feltételekhez kötötte új munkakörének elvállalását: az oktatás irányításában – az 1881. évi XXI. törvény-cikkben meghatározott kereteken belül – szabad kezét kért, a kiképzést pedig intézményesült formában, tanosztály megszervezésével és a tananyag nyomtatott kiadásával kívánta elősegíteni. Bornemisza Boldizsár főparancsnok, illetve utóda, Lickl Géza is hozzájárult a lelkes tanár céljaihoz, így kezdetét vehette az új oktatási rendszer kiépítése.¹⁴ Laky Imre oktató felügyelői működése alatt

¹² Rendőrségi Lexikon. *Magyar Nemzet*, 22. (1903), 53. 12; Rendőrségi Lexikon. *Pesti Napló*, 54. (1903), 57. 11.

¹³ A rendőrség köréből. *Független Magyarország*, 4. (1905), 1140. 9; A rendőri oktató feladatairól és hatásköréről lásd *Szervezési szabályzat a fő- és székvárosi m. kir. államrendőrség őrsege számára. II. füzet*. Budapest, Athenaeum, 1893. 55–57.

¹⁴ Laky (1926): i. m. 72.

addig soha nem tapasztalt fejlődésen ment keresztül a rendőrlegénység, és neve később szorosan összefonódott a modern rendőri szakképzés megeremésével. A végrehajtó rendőrség szervezete az oktatás szempontjából meglehetősen heterogén volt. A gyalogos és lovas állománycsoportban altisztek, alattuk próbaidős, I. és II. osztályú rendőrök szolgáltak, de ebbe az állományba tartoztak a bűnügyi területen működő, az egyenruházott őrszemélyzettől független detektívek is. Az őrszemélyzetben a ranglétrán történő előrejutás részben az eltöltött szolgálati évek alapján történt, részben az egyre nehezebb és egyre terjedelmesebb tananyagot felölő tanfolyamokkal egybekötött vizsgák sikeres letételéhez volt kötve.¹⁵ Lakó a rendőrképzést három, egymásra épülő szintre osztotta: elemi oktatásra (a próbaidős rendőrök újoncképző tanfolyama, majd egyéves gyakorlati próbaszolgálat), középszintű oktatásra (a rendőraltszti állásra pályázó I. és II. osztályú rendőrök, továbbá a detektívállásra jelentkező polgári személyek képzése) és felsőoktatásra (a rendőrfelügyelővé kinevezett katonatisztek, valamint a rendőroktató altisztek és kerületi rendőrőrmesterek képzése).¹⁶ Ehhez csatlakozott 1906-tól a detektívek tanfolyami keretbe szervezett képzése is, ami azt a célt szolgálta, hogy a polgári életből a rendőri testület kötelékébe lépő detektív tanoncok megismerjék az intézményt és nagy körvonalakban az általános rendőri tudnivalókat.¹⁷

A Mosonyi utcai laktanyában megtartott tanfolyamok anyagát Lakó Imre 1906-ban az általa írt új rendőrségi tankönyvben¹⁸ foglalta össze. A három kiadás is megélt *Rendőrközegek tankönyve* a dualizmus kori rendőrképzés legfontosabb szakmunkája és történeti forrása. A könyv a magyar rendőrök egységes kiképzése céljából íródott, s hamarosan nemcsak a budapesti államrendőrségnél, hanem a vidéki városok kapitányságain is kötelezően előírt tananyaggá vált, amellyel a rendőri iskolák és tanfolyamok hiányát igyekeztek pótolni. Lakó munkáját még az akkori ellenzéki sajtó is méltatta, amely szerint: „Bármilyen szürkének tessék is ez a könyv, határozottan kultúrértéke van s e tekintetből nagyon súlyos jelenség a magyar irodalomban, ahol vajmi ritkák azok a könyvek, melyeknek valamelyes köze volna a kultúrához.”¹⁹ A tankönyv tartalma ma is jól áttekinthető, egyben a korszak szakmai tudnivalóit összegezte, így a közjogi alapfogalmakat, a legszükségesebb törvényeket, a szolgálati szabályzat tudni-

¹⁵ Lakó Imre: A rendőri szakirodalom és a szakoktatás. *Rendőrségi Lapok*, 1. (1914), 16. 254.

¹⁶ Lakó (1914): i. m. 254.

¹⁷ Lakó (1926): i. m. 72.

¹⁸ Nem Lakó Imre kötete volt az első magyar rendőrségi tankönyv. Tóth János rendőri oktató már 1896-ban összeállított egy képzési anyagot, azonban túlzott, nehezen érthető jogi nyelvezete miatt ki sem adták. Lakó Imre közvetlen elődje, nemespalágyi Palágyi Kálmán rendőrfelügyelő tankönyve (*Kézikönyv a rendőrségi őrszemélyzet részére*, 1905) pedig csak néhány hónapig volt használatban (Lakó [1926]: i. m. 111).

¹⁹ Rendőrközegek tankönyve. *Népszava*, 34. (1906), 234. 6.

valóit, az elsősegélynyújtási ismereteket, valamint a fontosabb fővárosi²⁰ szabályrendeleteket. Mai szemmel is értékesnek tűnik a szolgálati szabályzati rész, amely jól megmutatja, milyennek kell a rendőrnek lennie, és hogyan kell viselkednie.

A budapesti őrszemélyzet állománya túlnyomórészt a fővárosban szerencsét próbáló, vidéki paraszti származású, 4–6 elemi iskolai osztállyal rendelkező férfiakból állt. A kevés fizetés, a gyakran mostoha körülmények, a fizikumot és az idegrendszer egyaránt megterhelő szolgálat természetszerűleg vonta maga után a nagymértékű fluktuációt és a műveltebb rétegből származók távolmaradását. Laky Imre találóan összegezte a problémát:

„Sokszor hallottam azt is hangoztatni, hogy tanultabb, műveltebb elemekből kellene a rendőrséget verbuválni [...] Szeretném én látni azt a 8 gimnáziumot végzett, érettségist tett embert, ki kiállana 20 fok hidegben és birkózna szesztől alaposan elázott, pizsokban meghömpölygött egyénekkel s aki kitenné magát a közönség alsóbb rétegei ellenszenvének? Bizony hamarosan sutba dobná ő a rendőr-mundért! Rendőrnek csak az az elem való, amiből van, mert a rendőrnek edzett szervezettű, a nép nyelvét ismerő oly erős embernek kell lenni, ki meg tud küzdeni az időjárás szeszélyeivel, a bűnözők ellenszegülő támadásával.”²¹

Laky Imre oktatóként azt vallotta, hogy céltudatos neveléssel bármilyen minőségű emberanyagból jó rendőrt lehet faragni. Ez a gondolat tükröződik vissza tankönyve előszavából is:

„Általánosságban a 4-6 elemi osztályt végzett magyar földműves vagy iparos, kikből katonai szolgálatuk befejezése után rendőr lesz, kiváló értelemmel s nem egyszer bámulatos szellemi képességgel vannak felruházva. Kitűnő nyersanyag, egy kis fáradtság, egy kis szeretet s minta-rendőr képezhető belőle, olyan minta-rendőr, kinek idővel nem lesz kardra szüksége önszemélyének védelmére, mert maga a közönség fogja védeni, dédelgetni, tenyerén hordani, mert benne látja érdekeinek leghűbb oltalmazóját, életének, vagyonának tántoríthatatlan védelmezőjét.”²²

A tananyag összeállításának másik fontos szempontja az egységesség elve volt: „a rendőrközég csak egy szellemben, egy törvény értelmében működhetik Magyarországon, tegyen bár szolgálatot akár Szegeden, akár Debrecenben, akár a fővárosban”.²³ A próbarendőrök elméleti kiképzése az alapvető jogi fogalmak, majd a törvények és rendeletek ismertetéséből állt, s a tankönyv rendszere is ennek alapján volt felépítve, kérdés-felelet formájában pontokba szedve.

²⁰ Ebben az időben még csak a fővárosi rendőrség volt az egyetlen állami rendőrség.

²¹ Laky (1926): i. m. 105–106.

²² Laky Imre: *Rendőrközégek tankönyve*. Budapest, Pátria 1906. Előszó.

²³ Rendőrségek tankönyve. *Rendőri Lapok*, 13. (1906), 30. 239.

A rendőrfelügyelő 1905-től kezdődően segédoktatóival rendőrújoncok százait készítette fel (1907-ben például 600 újoncra egyidejű kiképzésére került sor), emellett ő tartotta a 3–4 hónapig tartó tanfolyamokat és továbbképzéseket a tisztek, altisztek, őrmesterek, detektívek és a vidéki rendőrfelügyelők részére. Ugyanebben az évben, 1905-ben indult el Laky Imre irányításával a Magyar Királyi Határrendőrség első szervezett tanfolyama 81 idősebb, kitűnően minősített katonai, csendőrségi és pénzügyőri altiszttel, akik új, ideiglenes állásukat pályázat útján nyerték el.²⁴

Az 1870-es évektől elindult és a 20. század elejére már nagy méreteket öltött kivándorlás és a szomszédos országokból történő beáramlás kezelésére a kormány egy új, európai értelemben modern határrendészeti szervet állított fel, a Magyar Királyi Határrendőrséget, amellyel párhuzamosan egy sor törvény, rendelet és utasítás született a kialakult helyzet kezelésére. Ezt a helyzetet ismerte fel és kezelésére látta meg a megoldást Laky Imre és Pavlik Ferenc, amikor elkészítették és 1907-ben kiadták a határrendészettel foglalkozó tisztviselők, szakemberek számára a *Határrendészet kézikönyvét*. „A határrendőrség reformjának anyagi biztosítója megvan. De az még nem elég. A határrendőrség legénységének kiképzése is, mely ténykedéssel e mű összeállítói lettek megbízva, nagy fontossággal bír. Hozzáértő, végrehajtó közegek kellenek, akik ismerik a követendő eljárás legapróbb részleteit.”²⁵ A könyvet maguk a szerzők sem tankönyvnek, inkább gyűjteménynek tartották, amellyel a gyakorlati életnek kívántak megfelelni. A több mint 400 oldalas könyv tartalmazta a kivándorlást, a külföldieknek a magyar korona országainak területén való lakhatásról szóló, valamint útlevéltörvényeket, továbbá a törvények végrehajtására vonatkozó utasításokat, rendeleteket. A kézikönyv kezelését nagymértékben elősegítette a lelkiismeretesen összeállított betűrendes tárgymutató, továbbá a könyv elején található, az útlevél kiállítására és vizsgálatára szolgáló magyar–francia–német szakmai szótár, amely egyben az első határrendészeti szótár is. A kézikönyvben a felsorolt témákat logikus sorrendben mutatták be. E szerint először a témát meghatározó törvény, majd az ehhez kapcsolódó szabályzók, rendeletek szerepeltek. Így például az első csoportban az első helyen a Határrendőrségről szóló törvényt követi az azt hatályba léptető Miniszterelnöki rendelet, majd az életbeléptetéséről és végrehajtásáról szóló BM rendelet. Ezután az államhatárhoz és a határrendőrséghez kapcsolódó jogszabályok következnek, mint például a román–magyar határkijelölésről vagy a szerb majom- és medvetáncolatokról vagy egy korábbi, külföldieknek az ország területére történő elutazásáról szóló jogszabályok. A kézikönyv további segítséget nyújt az alkalmazás során a felhasználónak, amikor egyes törvényekben előforduló más jogszabályt vagy meghatározást lábjegyzetben kommentárral lát el. Ugyanígy segítség az olvasónak, hogy nem kell minden mondatot végigolvasnia,

²⁴ Laky (1926): i. m. 72–73.

²⁵ Pavlik Ferenc – Laky Imre: *Határrendészet kézikönyve*. Budapest, Pátria, 1907. 4.

ha keres valamit, mert a törzsanyag előtt széljegyzetben kiemelik a lényegeset, vagy utalnak a tartalomra.

1909-ben Laky Imre felmentését kérte a túlfeszített és kimerítő oktatói munka alól – ezt a feladatot egykori tanítványa, Toifel István rendőrfelügyelő vette át –, egyúttal több időt fordíthatott szakírói tevékenységére. A következő évben a *Közbiztonsági közegek szakkönyvtára* elnevezésű sorozatában adta ki három további tankönyvét [I. kötet: *A magyar közjog (alkotmánytan) és magánjog általános ismereteinek kézikönyve, különös tekintettel a közbiztonsági közegek s a szakiskolai oktatók számára*; II. kötet: *A büntetőtörvények tankönyve*; III. kötet: *A kihágások és a közigazgatási (rendőri) büntető bíraskodás*]. Barna Tibor kecskeméti rendőrkapitány méltató szavai szerint „e népiesen, de ennek dacára tudományosan megírt könyvsorozat teremtette meg a mai rendőrlegénység – bátran állíthatjuk – a legtöbb helyen csudált elméleti tudását”.²⁶ 1913 októberétől Laky Imre újra hódolhatott régi szenvedélyének, az újságírásnak. A csupán két évfolyamot (1913–1914) megélt *A Rendőr* című szaklap felelős szerkesztőjeként²⁷ elsősorban a szívügyének tartott rendőroktatással kapcsolatos írásokat publikált. Az újság első számának beköszöntőjében az önkritikát sem mellőzve számol be saját erőfeszítéseiről, oktatási tapasztalatairól, továbbá a rendőrök szakmai és szellemi felkészültségét korábban kritizáló közvélemény pozitív irányú változásáról.

„Anyagi áldozatoktól vissza nem riadva, gyakran merész kockázatokkal, próbálgatva és óvatosan kísérletezgetve, hadat üzentem az oktatási rendszer maradiságának [...] Én könyveimnek sohasem örültem, mert éreztem, hogy más viszonyok közt, szellemileg jobban előkészített rendőri anyagnak sokkal jobban, szebben és célszerűbben írhattam volna meg azon könyveket, melyek az oktatás céljaira szolgáltak. A nyers anyag, mit a rendőri iskola kiképzésre kapott, bizony sokszor nagyon is nyers volt, nagy átlaga még a helyesírás alapfogalmait sem ismerte s a kiképzésre alig pár hónap állott rendelkezésre. Ily körülmények között igen nehéz a tankönyv összeállítása. [...] a rendőri őrsemélyzet intelligenciája, általános műveltsége évről-évre szinte szemmel láthatólag fejlődött, külső és belső becsben egyaránt emelkedett s hogy ezt az előnyös fejlődést nemcsak hatóságaink ismerik el, hanem a rendőrrel epébe mártott tollal írt napi újságcikkek is gyakran méltánylásban részesítik s megszűnnek a rendőrt az élcsepok Mihaszna Andrásának tekinteni.”²⁸

1914 márciusában már az új *Rendőrségi Lapok* névre hallgató, 1928-ig fennálló szakújság felelős szerkesztőjeként tűnik fel neve. Néhány hónappal a lap indu-

²⁶ Barna Tibor: Szakirodalom. A büntető törvények tankönyve. *Rendőrségi Lapok*, 1. (1914), 8. 128.

²⁷ Laky Imréről, az *A Rendőr* című szaklap alapítójáról a *Népszava* hasábjain a következőket olvashatták: „Egy Laky Imrének kellett elkövetkezni, hogy a rendőröket hangulatos versekkel megszélesítse, hogy szakismeretüket bővítse, hogy hivatásukkal megismertesse. Laky Imre újság-szerkesztése nélkül ez nem ment. Azok, akik a rendőrség élén állanak, akik eddig szellemei voltak ennek a testületnek, lám, ezt nem bírták megcsinálni.” (*A rendőr*, 1913, 8.)

²⁸ Laky Imre: Beköszöntő. *A Rendőr*, 1. (1913), 1.

lása után kitört az I. világháború. Laky Imre augusztusban mint szolgálaton kívüli főhadnagy katonai szolgálatra vonult be két társával, Toifel István akkori rendőroktatóval és Egri Péter Pál rendőrkapitánnyal a 10. népfőkelő gyalogezred II. zászlóalj 7. századjának parancsnokaként. Laky és Toifel távolléte miatt, továbbá mert a rendőrség teljes újoncállományát a frontra küldték, a budapesti rendőrök szervezett oktatása gyakorlatilag teljesen megszűnt. Laky Imre részt vett a Lemberg (Lviv) és Kulykiv körüli harcokban, ezután Przemysl várába vezényelték, ahol túlélte ugyan a vár mindkét ostromát, azonban annak feladásakor, 1915 tavaszán orosz hadifogságba került, és éveken keresztül a kelet-szibériai Tobolszk hadifogolytáborában raboskodott. 1920-ban egy hadifogoly-akció keretében, a saját költségén sikerül szabadulnia. Egész Ázsiát megkerülve, hosszú és viszontagságos tengeri úton keresztül jutott haza 1920 júliusában.²⁹ Háborús visszaemlékezéseit naplóformában adta ki három kötetben (*Egy tiszt naplójából; Öt év Szibériában; Sárga veszedelem*).³⁰ Érdemei elismerésül még távollétében, 1917-ben rendőrfőfelügyelővé léptették elő.³¹

A rendőrség kötelékébe visszatérve egy percet sem tétlenkedett. A belügyminisztérium jóváhagyásával és támogatásával nekilátott az időközben országosan egységesített Magyar Királyi Állami Rendőrség részére az új tankönyvek megírásának. 1920 szeptembere és 1924 között oktatási anyagai a *Rendőriskolák Tananyagának Tára* sorozatban jelentek meg több kiadásban. 1922-től az egységes rendőrségi szakoktatás az országos szaktanfolyamok rendszerében valósult meg. Élén – Dorning Henrik³² budapesti rendőrfőkapitány-helyettes személyében – az országos szaktanulmányi felügyelő állt, míg Laky Imre a tanfolyamok parancsnoki teendőit látta el: a hallgatók fegyelmezését és személyes ügyeik intézését, valamint a tanfolyamok háztartási ügyeinek ellátását.³³ A különböző tanfolyamok hallgatói – tekintettel a súlyos gazdasági helyzetre – jutányos áron, havi részletfizetéssel vásárolhatták meg Laky Imre tankönyveit, amelyek tartalmaztak minden, a tanfolyamok sikeres elvégzéséhez szükséges tudnivalót.³⁴ 1924 júliusában a kormányzó Laky Imre részére rendőrfőparancsnoki címet adomá-

²⁹ Meghalt Laky Imre ny. rendőrfőparancsnok. *Rendőr*, 4. (1930), 12. 238.

³⁰ Laky Imre: *Egy tiszt naplójából*. Budapest, Pátria, 1920c; Laky Imre: *Öt év Szibériában*. Budapest, Pátria, 1921b; Laky Imre: *Sárga veszedelem. Útleírások, élmények, naplók Ázsiából*. Budapest, Singer-Wolfner, 1925.

³¹ Kinevezések a budapesti rendőrségen. *Rendőrségi Lapok*, 4. (1917), 22. 6.

³² Sallai János: Dorning Henrik rendőrségi szakíró, a rendőrség országos szaktanulmányi felügyelője és zoológus. In Boda József – Felkai László – Patyi András (szerk.): *Ünnepi kötet a 70 éves Janza Frigyes tiszteletére*. Budapest, Dialóg Campus, 2017. 483–493.

³³ Hivatalos rész. *Budapesti Közlöny*, 56. (1922), 227. 1.

³⁴ Az 1920-as évek első felében a tankönyvsorozat valamennyi kötetét Laky Imre állította össze: I. kötet: *Közjog, közigazgatási jog, magánjog általános jogszabályainak ismertetése* (Budapest, Pátria, 1921); II. kötet: *A büntető jog tankönyve rendőriskolák számára* (Budapest, Pátria, 1920);

nyozott.³⁵ 1926 júniusában saját kérelmére – buzgó és érdemes szolgálatainak elismerése mellett – a főkapitány nyugállományba helyezte. 28 esztendő's rendőri szolgálatától az országos rendőrtiszti tanfolyam záróünnepségének keretében búcsúzott el. Egykori tiszthallgató tanítványai hálájuk jeléül megfestették egykori tanáruk arcképét is.³⁶

A nyugdíjas rendőrtiszt csömöri villájába vonult vissza. Még 1926-ban megírta emlékkönyvét (*Rendőrökről rendőröknek*), amely különleges darabja az egyébként is csekély számú rendőri memoároknak. A visszaemlékezések mellett a vékony kötetben helyet kapott a magyar rendészettörténet vázlatos áttekintése, valamint válogatott cikkek az *A Rendőr* különböző lapszámaiból. Laky Imre utolsó éveiben a csömöri társasági élet lelkes tagja volt, az ő kezdeményezésére és közbenjárására épülhetett meg a helyi strandfürdő és uszoda.³⁷ 1928-ban súlyos szívbaj támadta meg, és hosszas betegség után, 1930. március 18-án hunyt el.³⁸

Laky Imre írói munkássága után rendőrtisztként, majd a háborúban önkéntesként állt helyt és a fővárosi szakoktatóból az országos rendészeti szakoktatás elismert parancsnoka lett. „Laky Imre tantervet teremtett, könyveket írt, buzgólkodott szervezésben, szakirodalomban, gyakorlati tanításban.”³⁹ Több mint 500 rendőrtiszt felkészítésében vállalt szerepet, és a rendőrtisztek azon egyike, aki békében és háborúban egyaránt helyt állt. Úgy gondoljuk, ha egyszer lehetőség nyílik az Egyetem Rendészettudományi Karán, majd tanterem vagy emléktábla is hirdeti Laky Imre emlékét.

III. kötet: *Rendőri büntető bíraskodás és a kihágások rendőriskolák számára* (Budapest, Pátria, 1921); IV. kötet: *A szolgálati szabályzat tankönyve* (Budapest, Pátria, 1920); V. kötet: *Szervezési és egyéb szabályzatok* (Budapest, Pátria, 1921).

³⁵ Új rendőrfőparancsnok. *Budapesti Hírlap*, 44. (1924), 147. 5.

³⁶ Búcsúzó a nyugalomba vonuló Laky Imrétől. *A rend*, 6. (1926), 50. 1–2.

³⁷ Uszodát építettek Csömörön is. *Pesti Napló*, 78. (1927), 156. 13; Komlós Jenő: Csömör, a fürdőközség. *Budapesti Hírlap*, 47. (1927), 174. 7.

³⁸ Meghalt Laky Imre ny. rendőrfőparancsnok. *Rendőr*, 4. (1930), 12. 238.

³⁹ Búcsúzó a nyugalomba vonuló Laky Imrétől. *A rend*, 6. (1926), 50. 1.

Irodalomjegyzék

- „A rendőr”. *Népszava*, 41. (1903), 232. sz.
- A rendőrség köréből. *Független Magyarország*, 4. (1905), 1140. 9.
- Barna Tibor: Szakirodalom. A büntető törvények tankönyve. *Rendőrségi Lapok*, 1. (1914), 8. 128.
- Búcsúzó a nyugalomba vonuló Laky Imrétől. *A rend*, 6. (1926), 50. 1–2.
- Házasság. *Budapesti Napló*, 3. (1898), 316. 6.
- Hivatalos rész. *Budapesti Közlöny*, 32. (1898), 234.
- Hivatalos rész. *Budapesti Közlöny*, 56. (1922), 227. 1.
- Kempelen Béla (szerk.): *Magyar nemesi almanach*. Budapest, Pátria, 1910.
- Kinevezések a budapesti rendőrségen. *Rendőrségi Lapok*, 4. (1917), 22. 6.
- Komlós Jenő: Csömör, a fürdőközség. *Budapesti Hírlap*, 47. (1927), 174. 7.
- Laky Imre: *A világ zajából. Rajzok, elbeszélések*. Debreczen, Debreczeni Ellenőr, 1887.
- Laky Imre: *Bakák Boszniában és egyéb történetek*. Budapest, Pátria, 1901.
- Laky Imre: *Rendőrközegek tankönyve*. Budapest, Pátria, 1906.
- Laky Imre: *A büntetőtörvények tankönyve*. Budapest, Pátria, 1910a.
- Laky Imre: *A kihágások és a közigazgatási (rendőri) büntető bíraskodás*. Budapest, Pátria, 1910b.
- Laky Imre: *A magyar közjog (alkotmánytan) és magánjog általános ismereteinek kézikönyve, különös tekintettel a közbiztonsági közegek s a szakiskolai oktatók számára*. Budapest, Pátria, 1910c.
- Laky Imre: *Novibazár. Szandzsák-Plevlje – Rajzok, elbeszélések és útleírások Törökország novibazári szandzsákjából az okkupációtól az annekszióig terjedő időből*. Budapest, Pátria, 1912.
- Laky Imre: Beköszöntő. *A Rendőr*, 1. (1913), 1.
- Laky Imre: A rendőri szakirodalom és a szakoktatás. *Rendőrségi Lapok*, 1. (1914), 16. 254.
- Laky Imre: *A büntető jog tankönyve rendőriskolák számára*. Budapest, Pátria, 1920a.
- Laky Imre: *A szolgálati szabályzat tankönyve*. Budapest, Pátria, 1920b.
- Laky Imre: *Egy tiszt naplójából*. Budapest, Pátria, 1920c.
- Laky Imre: *Közjog, közigazgatási jog, magánjog általános jogszabályainak ismertetése*. Budapest, Pátria, 1921a.
- Laky Imre: *Öt év Szibériában*. Budapest, Pátria, 1921b.
- Laky Imre: *Rendőri bíraskodás és a kihágások rendőriskolák számára*. Budapest, Pátria, 1921c.
- Laky Imre: *Szervezési és egyéb szabályzatok*. Budapest, Pátria, 1921d.
- Laky Imre: *Sárga veszedelem. Útleírások, élmények, naplók Ázsiából*. Budapest, Singer-Wolfner, 1925.
- Laky Imre: *Rendőrökről rendőröknek. Laky Imre emlékkönyve*. Budapest, Ráth Mór, 1926.
- Laky Imre – Rédey Miklós (szerk.): *Rendőrségi lexikon*. Budapest, Stephaneum, 1903.
- Laky Imre – Rédey Miklós (szerk.): *Rendőri lexikon. Közrendészeti és büntetőjogi tudnivalók betűrendes kézikönyve*. Budapest, Pátria, 1909.
- Laky Imre búcsúztatása a rendőrfőparancsnokságon. *A rend*, 6. (1926), 51. 3.
- Meghalt Laky Imre ny. rendőrfőparancsnok. *Rendőr*, 4. (1930), 12. 238.
- Palágyi Kálmán: *Kézikönyv a rendőrségi őrszemélyzet részére*. Budapest, Pátria, 1905.
- Pavlik Ferenc – Laky Imre: *Határrendészet kézikönyve*. Budapest, Pátria, 1907.
- Rendőrközegek tankönyve. *Népszava*, 34. (1906), 234. 6.
- Rendőrségek tankönyve. *Rendőri Lapok*, 13. (1906), 30. 239.
- Rendőrségi Lexikon. *Magyar Nemzet*, 22. (1903), 53.
- Rendőrségi Lexikon. *Pesti Napló*, 54. (1903), 57.

- Sallai János: Réde(i)y (Rohrbacher) Miklós rendőrtudós élete, munkássága. In Finszter Géza – Korinek László – Végh Zsuzsanna (szerk.): *Ünnepi kötet a 70 éves Dános Valér tiszteletére*. Budapest, BM, 2018. 107–114.
- Sallai János: Dorning Henrik rendőrségi szakíró, a rendőrség országos szaktanulmányi felügyelője és zoológus. In Boda József – Felkai László – Patyi András (szerk.): *Ünnepi kötet a 70 éves Janza Frigyes tiszteletére*. Budapest, Dialóg Campus, 2017. 483–493.
- Szervezési szabályzat a fő- és székvárosi m. kir. államrendőrség őrsége számára. II. füzet*. Budapest, Athenaeum, 1893.
- Szinnyei József: *Magyar írók élete és munkái. VII. kötet*. Budapest, Hornyánszky Viktor, 1900.
- Új rendőrfőparancsnok. *Budapesti Hírlap*, 44. (1924), 147. 5.
- Uszodát építettek Csömörön is. *Pesti Napló*, 78. (1927), 156. 13.